

הכנסת

מסקנות

ועדת המדע והטכנולוגיה בעקבות החלטה על דיון מהיר

הכנסת העשרים
מושב שני

בנושא: פינוי מכון וולקני לחקר החקלאות

של חברי הכנסת: יואל חסון ואורי מקלב

בהתאם לסעיף 60(ג)(1) לתקנון הכנסת, החליטו יושב-ראש הכנסת והסגנים, להעביר לדיון מהיר בוועדת המדע והטכנולוגיה את הצעותיהם של חברי הכנסת יואל חסון ואורי מקלב בנושא: פינוי המכון הוולקני לחקר החקלאות.

בדברי ההסבר להצעה כתבו חברי הכנסת: שר החקלאות אורי אריאל מנסה לקדם את פינוי של מכון וולקני לחקר החקלאות בראשון-לציון לטובת הקמת אלפי יחידות דיור. מדובר במכון מחקר היסטורי ועתיר זכויות שקיים עוד משנת 1921 ושמעסקים בו כיום כ-700 עובדות ועובדים. בפינוי המכון יש סכנה לא רק לפרנסתם של עובדי המכון אלא גם לעתיד המחקר החקלאי בארץ. אין ספק שיש צורך להפשיר קרקעות לבנייה ולפתח את המחקר בפריפריה אך לא ברור מדוע דווקא על חשבון מוסד מחקרי כה מרכזי וחשוב כמו מכון וולקני.

ועדת המדע והטכנולוגיה קיימה דיון בנושא ביום שלישי, ד' בניסן תשע"ו (12/4/16), בהשתתפות שר החקלאות ופיתוח הכפר חה"כ אורי אריאל. כמו כן, השתתפו בדיון נציגי משרד ראש הממשלה, משרד החקלאות, מינהל המחקר החקלאי – מכון וולקני, משרד האוצר, משרד הבריאות, משרד המדע, והטכנולוגיה והחלל, משרד הכלכלה, המועצה הלאומית לכלכלה, עיריית ראשון-לציון, ראשי רשויות מאזור הצפון, רשות מקרקעי ישראל, החברה לחקר ימים ואגמים לישראל, הסתדרות העובדים ומוזמנים נוספים.

חה"כ אורי מקלב, יו"ר הוועדה, פתח את הדיון: "בחרנו לקיים את הדיון בדחיפות בפתח הפגרה מתוך הערכה גדולה למכון ומתוך ראיית התועלת והתרומה הרבה שלו לחקלאות בארץ. באנו לברר אם התוכנית הזאת היא החלטה או רעיון, אם נעשו בדיקות, מה ההשלכות שלה על המחקר החקלאי בארץ ועל עובדי המכון ומה ההיתכנות של התוכנית. כל עקירה של נטוע היא הימור מסוים, השאלה היא האם אנחנו מחזקים את הגליל בדבר חזק או בדבר שיהיה מאוד מוחלש וכך לא נשיג את המטרה", אמר.

מר דב צור, ראש עיריית ראשון-לציון, העביר בכתב אל יו"ר הוועדה וחברי הוועדה את טענותיו נגד העברת המכון. בין היתר כתב: "אני מתנגד בתכלית ההתנגדות למעבר של מכון וולקני בראשון-לציון. זהו מוסד ממלכתי רב-חשיבות ומשמעות, הקיים בראשון-לציון עשרות שנים וקשור קשר הדוק למורשתה כערש ההתיישבות העירונית בארץ-ישראל, במיוחד כהתיישבות חקלאית. תוכניתו ההזויה, חסרת השחר, של השר אריאל להעביר את המכון ובמקומו להקים עשרות אלפי יחידות דיור לא תואמה אתי, לא נבדקה היתכנותה והיא דוגמה לנתק של השלטון המרכזי מהשלטון המקומי. התוכנית המדוברת סותרת את תוכנית המתאר של העיר, שאושרה למתן תוקף רק לפני זמן קצר (יש עליה ערר של עיריית ראשון-לציון בלבד, שיידון במועצה הארצית במאי). התוכנית המדוברת סותרת את תוכנית המתאר המחוזית תמ"מ 3/21, הקובעת אזור נופש מטרופוליטני בצפון העיר, מדרום לשטח המכון; בנייה מעבר לו, על גבולה הצפוני של העיר, הפוכה וסותרת לחלוטין את הגיונה של התוכנית הזו – ליצור אזורי חיץ. העירייה חתמה על הסכם גג עם המדינה לגבי בניית כ-21,000 דירות על קרקעות רמ"י; הכוונה לבנות עוד דירות, בניגוד לעמדת העירייה, תהווה הפרה של ההסכם על כל המשתמע מכך. איני רוצה להכביר מילים על חוסר ההיגיון לנסות ולהעתיק מאות עובדים של המכון – בעלי ידע מיוחד שערכו לא יסולא בפז, שרובם מתגוררים בסביבתו הקרובה וחלקם פעילים בפקולטה לחקלאות ברחובות הסמוכה למכון מדרום – לקצה הארץ. זה יביא פשוטו כמשמעו לסגירתו של המכון, שחשיבותו למדינה אדירה. מכל הטעמים הללו אני מבקש שתתייצב כחומה בצורה נגד כוונת זדון זו".

יו"ר הוועדה הלאומית לכלכלה, פרופ' אבי שמחון, אשר בוחן את סוגיית המעבר על-פי בקשת ראש הממשלה, ציין שתי בעיות מרכזיות בתוכנית. הבעיה הראשונה היא העברת העובדים: "יש פה 524 משפחות שגרות במקום מסוים, אתה לא יכול פשוט לבוא ולומר להם: העבודה שלך עברה והיא במרחק נסיעה של שעתיים ורבע מהמקום שבו גידלת שורשים. יצטרכו לחשוב מה עושים עם הדבר הזה". הבעיה השנייה שהעלה שמחון היא מידת ההשפעה של מעבר כזה על המחקר החקלאי, לנוכח מערכת העבודה היעילה שנוצרה עם הפקולטה לחקלאות ברחובות ומכון ויצמן: "אין לי ספק שזה יפגע במחקר. מה קורה כשאתה לוקח מכון מחקר בסביבה מסוימת ומעביר אותו, האם זה יעשה טוב למחקר? לא. קראתי מחקרים, אני מנסה להעריך במסגרת הבדיקה מה יהיו ההשפעות וכמה זה יפגע במחקר, אך אין לי ספק שזה יפגע במחקר".

פרופ' קפולניק, מנהל מכון וולקני, הביע גם הוא חשש מהתוכנית ואמר שלדעתו ולדעת אחרים החלטה זו תביא לסופו של המכון. "בכל המקומות בעולם שבהם מוסד כזה עבר, המכון התפורר והתפרק. מכון וולקני לא נגד הפריפריה, להפך: הוא עובד שנים עם כל פריפריה שהיא גם בלי החלטת ממשלה. 95 שנה עם חקלאות ישראל אי-אפשר למחוק עם אמירה שמעבירים לאיזה מקום; נעבור וזה יתפרק. כדי ליצור מכון כזה לוקח 15–20 שנה. המשמעות היא לסגור את מכון וולקני. נגיע למחקר של עולם שלישי".

בסיכום הדיון הוחלט :

1. הוועדה רואה חשיבות בחיזוק הפריפריה, אך גם מבקשת לוודא שהעברת מכון וולקני לא תפגע במחקר החקלאי בישראל.
2. לנוכח הדברים אשר הועלו בדיון והבהרת השר שהמעבר לא יתבצע אם יתברר שמשמעותו פגיעה במחקר, הוועדה קוראת לבחון ביסודיות את ההחלטה על כל השלכותיה, טרם ביצועה. לשם כך, הוועדה קוראת לשר החקלאות והנהלת המשרד לקיים הידברות בין כל הצדדים הנוגעים בדבר.
3. הוועדה מבקשת לקבל דוח חצי-שנתי המפרט את פעילות המשרד והחלטותיו בנושא.
4. הוועדה תצא לסיור במכון וולקני כדי להתרשם מהפעילות ולהעמיק בסוגיה.
5. הוועדה תשוב ותדון בנושא.

**המסקנות הונחו על שולחן הכנסת ביום :
ט"ו באייר תשע"ו
23 במאי 2016**